

دانشگاه باقرالعلوم
(عبر دولتی - عبر انجمنی)

دانشگاه باقرالعلوم علیه السلام

دانشکده: علوم سیاسی

پایان نامه جهت اخذ درجه کارشناسی ارشد

رشته: علوم سیاسی

عنوان:

الزامات تحقق قدرت برتر منطقه‌ای جمهوری اسلامی ایران با تأکید بر سند چشم‌انداز

استاد راهنما:

دکتر ستوده

استاد مشاور:

دکتر آل‌غفور

نگارش:

نقیسه جلالی

تیر 1389

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

تقدیم به:

جامعه علمی کشور، آنان که به سربلندی و اعتلای اسلام و
جمهوری اسلامی ایران می‌اندیشند.

تقدیر

به ثمر رسیدن این تلاش، مرهون یاری افرادی است که بی‌شک بدون زحمات آن‌ها، تدوین این اثر ممکن نبود. از استاد گرانقدر دکتر محمد ستوده به‌خاطر راهنمایی‌های ارزشمند، عالمانه و مشفقانه و سعه صدر ایشان در مطالعه دقیق و هدایت رساله؛

از پدر و مادر فداکارم که در تمام عرصه‌های زندگی یاور و مشاورم بوده و در فراز و نشیب زندگی تنهاییم گذاشته و در این مسیر نیز همواره بار مشکلات مرا به دوش کشیدند؛

از همسر دلسوزم که به رغم مشکلاتی که در طی راه برایمان پیش آمد، صبوری نموده و در فراهم نمودن محیط آرام علمی و هرگونه مساعدت فکری دریغ نورزید، کمال تشکر و قدردانی را دارم.

چکیده

جمهوری اسلامی ایران به عنوان یکی از کشورهای قدرتمند منطقه خاورمیانه، به جهت موقعیت خاص فرهنگی و جغرافیایی، همواره مورد توجه قدرت‌های بزرگ جهان بوده است. از سوی دیگر، ایران نیز از ابتدای انقلاب اسلامی، به دنبال صدور انقلاب و دستاوردهای آن بوده و با گذشت چند دهه از پیروزی انقلاب، همچنان در پی تأثیرگذاری بر معادلات منطقه‌ای و فرامنطقه‌ای است. در راستای تحقق این اهداف، سند چشم‌انداز بیست‌ساله کشور، به عنوان دقیق‌ترین الگو با اهداف بلندمدت توسعه همه‌جانبه فرهنگی، علمی، سیاسی، اقتصادی، نظامی و دیپلماسی، تدوین و سرلوحه چهار برنامه پنج‌ساله کشور گردیده است و هدف اصلی آن نیز رسیدن ایران به جایگاه برتر در میان کشورهای منطقه آسیای جنوب غربی، اعم از سطح بالای توسعه علمی و فناوری، توسعه همه‌جانبه، بازاریابی و دیپلماسی فعال و سازنده می‌باشد. این سند برای اجرایی شدن از سوی رهبر انقلاب به قوای سه‌گانه ابلاغ گردیده است.

رساله حاضر، به دنبال بررسی الزامات تحقق قدرت برتر منطقه‌ای ایران با تأکید بر سند چشم‌انداز است. با توجه به شرایط خاص منطقه‌ای و بین‌المللی در عصر کنونی و نیز لزوم عنایت به اصول مندرج در سند چشم‌انداز، پرسشی که این رساله ارائه می‌کند عبارت است از: ایران اسلامی برای رسیدن به سطح قدرت برتر منطقه‌ای چه اقداماتی را در بعد نظری و عملی باید انجام دهد؟ در این رساله تلاش شد تا با استفاده از نظریه «منطقه‌گرایی نوین»، تحولات و تعاملات درون منطقه‌ای و نحوه رسیدن به قدرت منطقه‌ای تبیین گردد. بنابراین، طی فصول رساله، الزامات در دو سطح منطقه‌ای و کشوری بررسی گردید. در سطح کشوری، دستیابی به توسعه همه‌جانبه، شرط رسیدن به قدرت برتر منطقه‌ای است که الزامات آن معطوف به انسجام درونی، مدیریت بهینه منابع انسانی و تولیدی و بسیج همه امکانات با مدیریت کارآمد در جهت توسعه کشور است و در سطح منطقه‌ای به افزایش تعاملات درون منطقه‌ای از طریق اعتمادسازی و تنش‌زدایی تأکید گردید.

واژگان کلیدی: قدرت برتر منطقه‌ای، سند چشم‌انداز، منطقه‌گرایی نوین، دیپلماسی فعال، توسعه همه‌جانبه.

فهرست تفصیلی مطالب

۱	مقدمه: طرح تفصیلی پژوهش	۱
۱	۱. بیان مسئله	۱
۲	۲. سؤال اصلی	۲
۲	۳. فرضیه	۲
۲	۴. مفروضات	۲
۲	۵. سؤالات فرعی	۲
۳	۶. مفاهیم و متغیرها	۳
۳	۷. اهداف	۳
۴	۸. علت انتخاب موضوع، اهمیت و فایده	۴
۴	۹. سابقه	۴
۵	۱۰. روش تحلیل داده‌ها	۵
۵	۱۱. روش گردآوری اطلاعات	۵
۵	۱۲. سازماندهی	۵

فصل اول: مفاهیم و چارچوب نظری

۸	گفتار اول: مفاهیم	۸
۸	الف) قدرت	۸
۸	۱) تعاریف لغوی و اصطلاحی	۸
۹	۲) انواع و عناصر قدرت	۹
۱۱	ب) منطقه	۱۱
۱۱	۱) تعریف منطقه	۱۱
۱۱	۲) شاخصه‌ها و انواع مناطق	۱۱

فهرست تفصیلی مطالب.....ب

ج) سند چشم انداز..... ۱۳

گفتار دوم: چارچوب نظری: منطقه گرایی نوین.....

الف) تعریف منطقه گرایی.....

ب) سابقه منطقه گرایی.....

ج) انواع منطقه گرایی.....

۱) منطقه گرایی کلاسیک.....

۱. کارکرد گرایی.....

۲. نوکارکرد گرایی.....

۲) منطقه گرایی نوین.....

د) دستاوردهای نظری.....

فصل دوم: الزامات توسعه فرهنگی و علمی

مقدمه.....

گفتار اول: الزامات توسعه فرهنگی.....

الف) توسعه.....

۱) مفهوم شناسی توسعه.....

۲) الگوی اسلامی توسعه.....

۱. تقوا.....

۲. علم محوری.....

۳. قانون مداری.....

۴. رفع فقر از جامعه.....

۵. عقل گرایی.....

۶. مردم مداری.....

۷. آزادی.....

۸. شایسته‌مداری و تخصص Error! Bookmark not defined.

۹. نظم Error! Bookmark not defined.

۱۰. عدالت اجتماعی Error! Bookmark not defined.

(ب) توسعه فرهنگی ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.

(۱) مفهوم شناسی توسعه فرهنگی Error! Bookmark not defined.

(۲) موانع توسعه فرهنگی Error! Bookmark not defined.

۱. عدم شناخت سیاست‌های دشمن Error! Bookmark not defined.

۲. ضعف سازماندهی و برنامه ریزی Error! Bookmark not defined.

۳. بهم خوردن اصل موازنه فرهنگی Error! Bookmark not defined.

۴. کم توجهی به مسایل نسل جوان و بحران هویت Error! Bookmark not defined.

۵. عدم جامعیت سیاست‌های فرهنگی Error! Bookmark not defined.

۶. نارسائی‌های آموزشی Error! Bookmark not defined.

(۳) راه برون‌رفت از موانع توسعه فرهنگی Error! Bookmark not defined.

۱. اصل حاکمیت ارزش‌های اسلامی Error! Bookmark not defined.

۱-۱. تقویت جریانات مثبت و سازنده (امر به معروف) Error! Bookmark not defined.

۱-۲. مبارزه مستمر با جریانات مخرب و منفی (نهی از منکر) Error! Bookmark not

defined.

۲. اصل هماهنگی بخش‌های مختلف نظام Error! Bookmark not defined.

(۴) الزامات توسعه فرهنگی Error! Bookmark not defined.

۱. حفظ هویت اسلامی و انقلابی Error! Bookmark not defined.

۱-۱. شکل‌گیری هویت Error! Bookmark not defined.

۱-۲. عناصر تشکیل‌دهنده هویت Error! Bookmark not defined.

۱-۳. بحران هویت Error! Bookmark not defined.

د.....	فهرست تفصیلی مطالب.....
۴-۱	راه‌های رفع بحران.....
۲	اصلاح الگوی مصرف.....
۱-۲	الگوی صحیح مصرف در اسلام.....
۱-۱-۲	اصل نیاز.....
۲-۱-۲	اصل تقدیر معیشت.....
۳-۱-۲	اصل اعتدال.....
۴-۱-۲	اصل توجه به اولویت‌ها.....
۵-۱-۲	اصل ساده‌زیستی و قناعت.....
۶-۱-۲	اصل الگوناپذیری از بیگانگان.....
۷-۱-۲	اصل انفاق مازاد در آمد.....
۲-۲	الزامات رعایت الگوی صحیح مصرف.....
۱-۲-۲	آموزش‌های مستقیم.....
۲-۲-۲	آموزش‌های غیرمستقیم.....
۳-۲	ضرورت اتخاذ الگوی صحیح مصرف در ایران.....
۳	مهندسی فرهنگی.....
ج	الزامات توسعه فرهنگی در قانون برنامه چهارم توسعه.....
گفتار دوم:	الزامات توسعه علمی.....
الف)	تولید علم بومی و ارتقاء سطح سواد.....
ب)	ارزیابی وضعیت علمی ایران.....
۱)	نقاط قوت (S).....
۲)	نقاط ضعف (W).....
۳)	فرصت‌ها (O).....
۴)	تهدیدها (T).....

Error! Bookmark not defined..... (۵) دستاوردها

Error! Bookmark not defined..... (ج) موانع توسعه علمی و راه برون رفت از آن

Error! Bookmark not defined..... (د) الزامات پیشرفت علمی و فنی

Error! Bookmark not defined..... (۱) آموزش

Error! Bookmark not defined..... (۲) تحقیقات

Error! Bookmark not defined..... (۳) سرمایه‌گذاری

Error! Bookmark not defined..... (ه) وضعیت روند تولید علم در ایران و مقایسه با کشورهای مصر و ترکیه

Error! Bookmark not defined..... جمع‌بندی فصل

فصل سوم: الزامات توسعه سیاسی اقتصادی

ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED..... مقدمه

ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED..... گفتار اول: الزامات توسعه سیاسی

ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED..... (الف) توسعه سیاسی

Error! Bookmark not defined..... (۱) تعریف توسعه سیاسی

Error! Bookmark not defined..... (۲) مؤلفه‌های توسعه سیاسی

Error! Bookmark not defined..... ۱. مشارکت سیاسی

Error! Bookmark not defined..... ۱-۱. تعریف مشارکت سیاسی

Error! Bookmark not defined..... ۱-۲. مشارکت سیاسی در نظام اسلامی ایران

Error! Bookmark not defined..... ۲. جامعه مدنی

Error! Bookmark not defined..... ۱-۲. تعریف و مبانی جامعه مدنی غربی

Error! Bookmark not defined..... ۲-۲. موانع تحقق جامعه مدنی

Error! Bookmark not defined..... ۲-۳. الزامات و مبانی جامعه مدنی اسلامی

Error! Bookmark not defined..... (ب) وحدت و انسجام درونی

فهرست تفصیلی مطالب.....و

ج) الزامات توسعه سیاسی در قانون برنامه چهارم توسعه.....
Error! Bookmark not defined.

گفتار دوم: الزامات توسعه اقتصادی.....
ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.

الف) مفهوم توسعه اقتصادی.....
Error! Bookmark not defined.

۱) کارایی.....
Error! Bookmark not defined.

۲) مطلوبیت.....
Error! Bookmark not defined.

۳) طبیعت گرایی.....
Error! Bookmark not defined.

۴) دید دراز مدت.....
Error! Bookmark not defined.

۵) سازماندهی اقتصادی.....
Error! Bookmark not defined.

ب) اصول ثابت توسعه اقتصادی.....
Error! Bookmark not defined.

۱) بافت و توانایی های فکری سازماندهی هیأت حاکمه.....
Error! Bookmark not defined.

۲) توجه به علم.....
Error! Bookmark not defined.

۳) نظم.....
Error! Bookmark not defined.

۴) آرامش اجتماعی.....
Error! Bookmark not defined.

۵) نظام قانونی.....
Error! Bookmark not defined.

۶) نظام آموزشی.....
Error! Bookmark not defined.

۷) فرهنگ اقتصادی.....
Error! Bookmark not defined.

ج) توسعه اقتصادی در ایران.....
Error! Bookmark not defined.

۱) تعریف سیاست تعدیل اقتصادی.....
Error! Bookmark not defined.

۲) ویژگی های سیاست تعدیل اقتصادی.....
Error! Bookmark not defined.

۳) زمینه های اتخاذ سیاست تعدیل اقتصادی در ایران.....
Error! Bookmark not defined.

۴) ارزیابی روند اجرای سیاست تعدیل اقتصادی در ایران.....
Error! Bookmark not defined.

د) توسعه صنعتی و موانع آن در ایران.....
Error! Bookmark not defined.

۱) مشکلات درونی:.....
Error! Bookmark not defined.

فهرست تفصیلی مطالب.....ز

۲) مشکلات بیرونی و پیرامونی:.....Error! Bookmark not defined.

ه) موانع توسعه اقتصادی در ایران.....Error! Bookmark not defined.

و) الزامات توسعه اقتصادی ایران.....Error! Bookmark not defined.

ز) ضرورت بسیج منابع و مدیریت کارآمد.....Error! Bookmark not defined.

ح) الزامات توسعه اقتصادی در برنامه چهارم توسعه.....Error! Bookmark not defined.

جمع بندی فصل.....Error! Bookmark not defined.

فصل چهارم: الزامات توسعه امنیت ملی و توسعه نظامی

مقدمه.....Error! Bookmark not defined.

گفتار اول: الزامات توسعه امنیت ملی.....ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.

الف) مفهوم شناسی و رویکردهای امنیت ملی.....Error! Bookmark not defined.

۱) گفتمان بسط محور.....Error! Bookmark not defined.

۲) گفتمان حفظ محور.....Error! Bookmark not defined.

۳) گفتمان رشد محور.....Error! Bookmark not defined.

ب) ضرورت فن آوریهای دفاعی در حفظ امنیت ملی جمهوری اسلامی ایران ... Error! Bookmark

not defined.

۱) فن آوری فضایی.....Error! Bookmark not defined.

۲) فن آوری هسته‌ای ایران.....Error! Bookmark not defined.

گفتار دوم: بازدارندگی نظامی.....ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.

جمع بندی فصل.....Error! Bookmark not defined.

فصل پنجم: اهمیت و الزامات دیپلماسی منطقه‌ای ایران

مقدمه.....Error! Bookmark not defined.

گفتار اول: نقش دیپلماسی در سیاست خارجی ایران ERROR! BOOKMARK NOT

DEFINED.

فهرست تفصیلی مطالب.....ح

Error! Bookmark not defined..... الف) مفهوم شناسی دیپلماسی

Error! Bookmark not defined..... ۱) معنای لغوی

Error! Bookmark not defined..... ۲) معنای اصطلاحی

Error! Bookmark not defined..... ب) تاریخچه دیپلماسی

Error! Bookmark not defined..... ۱) دیپلماسی سنتی

Error! Bookmark not defined..... ۲) دیپلماسی کلاسیک

Error! Bookmark not defined..... ۳) دیپلماسی نوین

Error! Bookmark not defined..... ۱. موج اول: چارچوب سازی

Error! Bookmark not defined..... ۲. موج دوم: مرجعیت سازی

Error! Bookmark not defined..... ۳. موج سوم: پروتکل سازی

Error! Bookmark not defined..... ج) اهداف و وظایف دیپلماسی

Error! Bookmark not defined..... د) انواع دیپلماسی

Error! Bookmark not defined..... ۱. دیپلماسی عمومی

Error! Bookmark not defined..... ۲) دیپلماسی فرهنگی

Error! Bookmark not defined..... ۳) دیپلماسی رسمی

ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED. گفتار دوم: الزامات دیپلماسی منطقه‌ای ایران

ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED..... الف) تنش‌زدایی در سیاست خارجی

Error! Bookmark not defined..... ۱) مفهوم‌شناسی تنش‌زدایی

Error! Bookmark not defined..... ۱. تعریف لغوی

Error! Bookmark not defined..... ۲. تعریف اصطلاحی

Error! Bookmark not defined..... ۲) پیشینه تاریخی تنش‌زدایی

Error! Bookmark not defined..... ۳) تنش‌زدایی در سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران

فهرست تفصیلی مطالب.....ط

تنش‌زدایی و فرایند تصویرسازی.....(۴) Error! Bookmark not defined.

ماهیت و ابعاد قدرت نرم.....(۵) Error! Bookmark not defined.

الزامات دیپلماسی فعال ایران.....(۶) Error! Bookmark not defined.

اعتمادسازی در سیاست خارجی.....(ب) ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.

در سطح منطقه‌ای.....(۱) Error! Bookmark not defined.

۱. ضرورت روند اعتمادسازی در خلیج فارس..... Error! Bookmark not defined.

۲. دوران روابط ایران و عربستان..... Error! Bookmark not defined.

۱-۲. دوره صبر و انتظار..... Error! Bookmark not defined.

۲-۲. دوره سیالیت و رویه دو گانه عربستان در مقابل سیاستهای ایران اسلامی..... Error!

Bookmark not defined.

۲-۳. دوره رویارویی و قطع روابط..... Error! Bookmark not defined.

۲-۴. دوره اعتمادسازی و تنش‌زدایی و همکاری‌های متقابل..... Error! Bookmark not

defined.

در سطح فرامنطقه‌ای.....(۲) Error! Bookmark not defined.

جمع‌بندی فصل..... ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.

جمع‌بندی نهایی..... ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.

فهرست منابع..... ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.

مقدمه

طرح تفصیلی پژوهش

1. بیان مسئله

ایران یکی از کشورهای منطقه خاورمیانه است که از تحولات درونی و خارجی منطقه اثر پذیر بوده است. با انقلاب اسلامی، جایگاه قدرت ایران متحول شد و ایران پس از سال 1357 درصد برآمد تا بر معادلات منطقه‌ای تأثیر گذارد. سند چشم انداز بیست ساله جمهوری اسلامی ایران، الگوی رسیدن به محورهای توسعه در سطوح اقتصادی، سیاسی، فرهنگی، علمی، نظامی و امنیتی است و همچنین مدعی نایل شدن به جایگاه برتر در تمامی این ابعاد در سطح منطقه (شامل آسیای میانه، قفقاز، خاورمیانه و کشورهای همسایه) می‌باشد. مسلماً برای دستیابی به سطح بالای توسعه همه‌جانبه در درون نظام و قدرت برتر منطقه‌ای و داشتن تعامل سازنده با کشورهای منطقه و فرمانطقه‌ای و نیز نقش الهام‌بخشی، ایران، نیازمند تدوین سیاست‌ها، راه‌حل‌ها و اقدامات عملی در عرصه‌های ملی، منطقه‌ای و جهانی است. از این رو، دغدغه و پرسش اصلی که رساله در صدد پاسخگویی به آن است عبارت است از این که ایران اسلامی برای رسیدن به سطح قدرت برتر منطقه‌ای چه اقداماتی را در ابعاد نظری و عملی باید انجام دهد؟ این پرسش اقدامات را در حوزه‌های فرهنگی - علمی، سیاسی - اقتصادی، و امنیتی - نظامی و دیپلماسی مدنظر قرار می‌دهد. به نظر می‌رسد با استفاده از رویکرد «منطقه‌گرایی نوین» که قابلیت تحلیل تحولات و تعاملات منطقه‌ای کنونی را دارد، بتوان الزامات تحقق چنین برتری در منطقه را بررسی نموده و چگونگی ارتقای سطح تعاملات درون منطقه‌ای به منظور اعتمادسازی و تنش‌زدایی با قدرت‌های منطقه‌ای را توضیح داد.

مقدمه، طرح تفصیلی پژوهش 2

2. سؤال اصلی

ایران اسلامی برای رسیدن به سطح قدرت برتر منطقه‌ای چه اقداماتی را در بعد نظری و عملی باید انجام دهد؟

3. فرضیه

جمهوری اسلامی ایران برای رسیدن به قدرت برتر منطقه‌ای، با توجه به سند چشم انداز باید به سطح بالای توسعه همه‌جانبه، بازاریابی و دیپلماسی فعال و سازنده دست یابد.

4. مفروضات

- 1- ایران اسلامی در حال رشد و توسعه می‌باشد.
- 2- با توجه به شرایط نوین جهانی، منطقه‌گرایی از اهمیت بالایی برخوردار شده است.
- 3- توسعه همه‌جانبه ایران اسلامی، با توجه به فرآیندهای منطقه‌ای و فرامنطقه‌ای، امکان پذیر می‌باشد.

5. سؤالات فرعی

1. مفهوم منطقه چیست و چه دیدگاه‌هایی درباره منطقه‌گرایی وجود دارد؟
2. ایران برای رسیدن به قدرت برتر منطقه‌ای، چه اقداماتی را باید در بعد نظری و عملی توسعه فرهنگی و علمی انجام دهد؟
3. ایران برای رسیدن به قدرت برتر منطقه‌ای، چه اقداماتی را باید در بعد نظری و عملی توسعه سیاسی و اقتصادی انجام دهد؟
4. ایران برای رسیدن به قدرت برتر منطقه‌ای، چه اقداماتی را باید در بعد نظری و عملی توسعه امنیت ملی و نظامی انجام دهد؟
5. ایران برای رسیدن به قدرت برتر منطقه‌ای، چه اقداماتی را باید در بعد نظری و عملی دیپلماسی منطقه‌ای انجام دهد؟

6. مفاهیم و متغیرها

مفاهیم عبارتند از: قدرت برتر منطقه‌ای، منطقه، سند چشم‌انداز، توسعه همه‌جانبه، بازدارندگی و دیپلماسی فعال

قدرت برتر منطقه‌ای: جمهوری اسلامی ایران براساس سند چشم‌انداز به دنبال آن است که در میان کشورهای منطقه آسیای جنوب غربی در بالاترین جایگاه اقتصادی، سیاسی، فرهنگی، علمی و نظامی قرار گیرد. چنین قدرتی با افزایش سطح توسعه در این ابعاد به دست می‌آید.

سند چشم‌انداز بیست‌ساله: الگوی توسعه ملی و بومی جمهوری اسلامی ایران تا سال 1404 هجری شمسی است و سرلوحه چهار برنامه پنج‌ساله توسعه در داخل کشور است که ادعای آن جایگاه برتر منطقه‌ای ایران است.

توسعه همه‌جانبه: به معنای توسعه در ابعاد سیاسی، اقتصادی، علمی، فرهنگی، نظامی و دیپلماسی است که در سند چشم‌انداز مورد توجه بوده و لازمه رسیدن به جایگاه برتر منطقه‌ای، افزایش سطوح توسعه در داخل کشور و سپس ورود به تعاملات سازنده با کشورهای منطقه است.

بازدارندگی: افزایش توان نظامی و تسلیحاتی به منظور ترساندن دشمن و پیشگیری از تهدیدات و حملات احتمالی دشمن، بازدارندگی است که در این راستا هیچ‌گونه تهاجم و تهدیدی از سوی ایران متوجه کشورهای دیگر نیست و یکی از اهداف سند چشم‌انداز است.

دیپلماسی فعال: داشتن تعامل سازنده و مؤثر با کشورهای منطقه و اتخاذ دیپلماسی تنش‌زدایی و اعتمادسازی، برای جلب اعتماد آنها و از میان برداشتن سوءتفاهمات در جهت افزایش تعاملات، دیپلماسی فعال نامیده شده و این فرایند با ابزار دیپلماسی فرهنگی و از طریق تصویرسازی مثبت صورت می‌پذیرد.

متغیرها عبارتند از: متغیر مستقل: الزامات فرهنگی و علمی، سیاسی اقتصادی، امنیتی نظامی و دیپلماسی

متغیر وابسته: قدرت برتر منطقه‌ای ایران

7. اهداف

عمل به مفاد سند چشم‌انداز در رأس برنامه‌های توسعه کشور است و نحوه‌ی درست عمل کردن

به آن، منوط به بررسی کارشناسانه و عملی این سیاست‌ها و ارائه راهکارهای مناسب علمی و قانون‌مند جهت اجرای الزامات سند می‌باشد. از این رو بررسی‌ها و پژوهش‌های علمی پیرامون مواد سند چشم‌انداز، ضرورت داشته و هدف اصلی این تحقیق است.

8. علت انتخاب موضوع، اهمیت و فایده

علاقه شخصی به موضوعات و برنامه‌های توسعه در داخل کشور از جمله مباحث مربوط به سند چشم‌انداز و جدید بودن موضوع در عرصه مطالعات علمی و دانشگاهی ، علت اصلی پرداختن به این موضوع است . موقعیت خاص ایران در منطقه خاورمیانه و دغدغه پیشرفت همه جانبه و توسعه و در نتیجه، حرکت در راستای سند چشم‌انداز بیانگر اهمیت موضوع بوده و مسلماً در صورتی که طرحی دقیق و همه جانبه ارائه شود، مسؤلان امر را در جهت اتخاذ سیاست‌ها یاری خواهد رساند.

9. سابقه

در خصوص سند چشم‌انداز هیچ‌گونه اثر مدونی اعم از کتاب یا پایان‌نامه در میان منابع موجود به چشم نمی‌خورد. تنها منبع، تعدادی از مقالات پراکنده می‌باشند از جمله مقاله «مفهوم و جایگاه‌شناسی امنیت در چشم‌انداز 1404 جمهوری اسلامی ایران» نوشته محمد قصری و رضا دوستدار. در مورد چارچوب «منطقه‌گرایی نوین» نیز، «کتاب خاورمیانه» از انتشارات مؤسسه فرهنگی مطالعات و تحقیقات بین‌المللی ابرار بسیار مفید بود و این تئوری را به وضوح تبیین می‌کند. در مورد توسعه همه‌جانبه که در فصول مختلف به ابعاد آن پرداخته می‌شود، به کتابهای متعددی مراجعه شده است، از جمله «اقتصاد ایران در دوران تعدیل ساختاری» اثر فرشاد مؤمنی، «آسیب‌شناسی توسعه اقتصادی در ایران» اثر غلامعباس مصلی‌نژاد، «موانع توسعه فرهنگی ایران» نوشته محمد توحیدفام و... که همگی توانستند در تبیین وضعیت توسعه‌ای کنونی ایران مفید باشند. لکن هیچ‌گونه اثر مدونی که با چارچوب منطقه‌گرایی نوین به دنبال تبیین الزامات قدرت برتر منطقه‌ای ایران مورد ادعای سند چشم‌انداز باشد، مشاهده نگردید. به نظر می‌رسد، رساله حاضر که با طرح سؤال و فرضیه خود بر طبق سند چشم‌انداز، الزامات سند را با تئوری منطقه‌گرایی نوین توضیح می‌دهد، اثری بدیع خواهد

بود.

10. روش تحلیل داده‌ها

روش تجزیه و تحلیل به صورت تحلیلی و با استفاده از نظریه منطقه‌گرایی نوین صورت گرفته است.

11. روش گردآوری اطلاعات

اطلاعات در این پژوهش به روش کتابخانه‌ای جمع‌آوری شده است.

12. سازماندهی

به طور کلی این پژوهش مشتمل بر یک مقدمه و پنج فصل و نتیجه‌گیری نهایی می‌باشد. در مقدمه رساله، طرح تفصیلی تحقیق شامل موارد بیان مسأله، سؤال اصلی، فرضیه، پیش‌فرض، سؤالات فرعی، مفاهیم و متغیرها، اهداف، اهمیت و فایده، سابقه، روش تحلیل داده‌ها، روش گردآوری اطلاعات و سازماندهی پژوهش می‌باشد. هر فصل، از دو گفتار تشکیل یافته و در ابتدای هر فصل یک مقدمه و در انتهای آن یک جمع‌بندی و نهایتاً در پایان رساله جمع‌بندی نهایی قرار دارد.

فصل اول با عنوان مفاهیم و چارچوب نظری، به تبیین مفاهیم موجود در رساله و تئوری «منطقه‌گرایی نوین» می‌پردازد.

فصل دوم با عنوان الزامات توسعه فرهنگی و علمی، پس از بررسی وضعیت توسعه فرهنگی و علمی در ایران و موانع آن، به طرح الزامات توسعه و رسیدن به سطح بالایی از آن می‌پردازد.

فصل سوم تحت عنوان الزامات توسعه سیاسی و اقتصادی، به مفهوم‌شناسی توسعه سیاسی، مؤلفه‌های آن و الزامات توسعه سیاسی و همچنین مفهوم‌شناسی توسعه اقتصادی، وضعیت این بعد از توسعه در ایران و الزامات آن پرداخته است.

فصل چهارم با عنوان توسعه امنیت ملی و توسعه نظامی، مباحث مربوط به رویکردهای امنیت ملی در ایران و ضرورت فن‌آوری‌های دفاعی و بازدارندگی نظامی را مطرح می‌کند.

فصل پنجم با عنوان اهمیت و الزامات منطقه‌ای ایران، نقش دیپلماسی در سیاست خارجی ایران و

مقدمه ، طرح تفصیلی پژوهش 6

الزامات آن و همچنین مباحث مربوط به تنش زدایی، اعتمادسازی و تصویرسازی را بررسی می کند.
در پایان رساله جمع بندی نهایی ارائه می گردد.

فصل اول

مفاهیم و چارچوب نظری

گفتار اول: مفاهیم

مفاهیم اصلی در این پژوهش عبارتند از «قدرت»^۱، «منطقه»^۲ و «سند چشم‌انداز 20 ساله ایران» که بررسی دقیق آنها، جهت فهم موضوع و تسلط بر محتوای مطالب ضروری است.

الف) قدرت

1) تعاریف لغوی و اصطلاحی

واژه «قدرت» در لغت، به معنی توانستن، توانایی داشتن، توانایی نیرو، توانایی انجام دادن کاری یا ترک آن است.^۳ قدرت، واژه‌ای بسیار ابهام‌انگیز و قابل‌تعبیر است، لذا در اصطلاح علوم سیاسی، تعاریف و رویکردهای متعدد بسیاری از آن ارائه گردیده است و اجماع خاصی در آن وجود ندارد. توانایی شخص برای وادار کردن دیگران به تسلیم در برابر خواست خود به هر صورتی، از جمله این تعاریف است.^۴ در تعریف دیگری نیز آمده، «قدرت، توانایی کشور بر تأثیر گذاشتن بر رفتار کشورها و یا کنترل رفتار سایر کشورهاست. قدرت، ناشی از دارائی‌های محسوسی مثل پایگاه صنعتی قوی، جمعیت مناسب، تکنولوژی پیچیده و منابع قابل بهره‌برداری و نیز عوامل غیر محسوسی مثل حمایت توده مردم، رهبری مؤثر و سواد و فرهنگ است».^۵

«ویر» قدرت را به امکان تحمیل اراده یک فرد بر رفتار دیگران و «راسل» قدرت را امری کمی

1. Power

2. Region

۳. حسین عمید، فرهنگ فارسی عمید، چ چهارم، تهران؛ امیرکبیر، 1362، ص. 157.

۴. مینو افشاری راد و علی آقابخشی، فرهنگ علوم سیاسی، چ اول، تهران، چاپار، 1379، ص 460.

۵. همان

دانسته و به «ایجاد اثرات مورد نظر» تعریف می‌کند.^۱

2) انواع و عناصر قدرت

از یک نظر می‌توان «قدرت سیاسی» را به انواع مادی و معنوی تقسیم کرد. «کسب قدرت و تحمیل اراده و تحصیل امتیاز از دیگران دو بُعد اساسی دارد: مادی و معنوی. تهدید و ارعاب در به‌کارگیری نیروی نظامی برای کسب امتیاز و برتری، یکی از وسائل اعمال قدرت است. عواملی چند، در ایجاد قدرت، نقش ایفا می‌کنند. این عوامل ممکن است ناشی از خصوصیات مثبت و نیکوی یک فرد، گروه، حزب یا دولت باشد، مانند قوه درک، استدلال و منطق، اعتبار و شهرت در عملکردها و موفقیت‌های گذشته، ارائه طرح‌های جالب و ابتکارات بدیع برای تحول سیاسی و اقتصادی، سابقه عدالت، حسن نیت و واقع‌نگری و یا برعکس جنبه مادی و منفی داشته باشد مانند، خودخواهی و غرور بی‌جا، تنگ‌نظری یا تحصیل قابلیت‌های استثنایی شیطانی، تمکن مالی و نفوذ و یا به عبارتی زور و زر^۲».

در مورد عناصر متشکله قدرت، اختلاف عقیده وجود دارد و تعریف دقیقی ارائه نشده است. به عنوان نمونه، «اسپایکمن^۳» محقق و متفکر آمریکایی، این عناصر را مبانی قدرت یک کشور می‌داند: مساحت زمین، ماهیت مرزها، کثرت جمعیت، منابع طبیعی، پیشرفت اقتصادی و تکنولوژیک، قدرت مادی، تجانس نژادی، میزان همگونگی و همسانی جمعیت، ثبات سیاسی، روحیه ملی^۴.

دانشمند دیگر آلمانی «فیشر» نیز در سال‌های قبل از جنگ جهانی دوم، عناصر سازنده قدرت یک کشور را به سه دسته عوامل سیاسی (وضع جغرافیایی، مساحت کشور، جمعیت، مهارت در ایجاد تشکیلات سیاسی، سطح فرهنگ، کیفیت مرزها،...) عوامل اقتصادی (حاصل‌خیزی زمین، منابع معدنی، تشکیلات صنعتی و پیشرفت فنی، گسترش تجارت و معاملات و قدرت مالی کشور) و عوامل روانی (قدرت اختراع، پشتکار، قابلیت انطباق با مشکلات و...) تقسیم نمود^۵.

۱. صادق حقیقت، توزیع قدرت در اندیشه سیاسی شیعه، چ اول، تهران، هستی‌نما، 1381، ص 130.

۲. علی اصغر کاظمی، نقش قدرت در جامعه و روابط بین‌الملل، چ اول، تهران، قومس، 1369، ص 32.

3. Spykman

۴. حسین سیف‌زاده، اصول روابط بین‌الملل (الف و ب)، چ اول، تهران، دادگستر، 1378، ص 171.

۵. همان، ص 172.

می‌توان تقسیم بندی جدیدتر و دقیق‌تری نیز از منابع قدرت ملی ارائه نمود که کم و بیش ترکیبی است از عوامل مذکور^۱:

- 1. وضع جغرافیایی:** به معنای وسعت خاک، پستی و بلندی آب و هوا و محل کشور است.
- 2. پیشرفت صنعتی:** میزان تکنولوژی پیشرفته و سایل ارتباطی مدرن، توسعه همه جانبه صنایع سنگین را به صورت یک عامل ضروری برای قدرت ملی درآورده است. پیشرفت صنعتی می‌تواند عامل برانگیختن احساسات تحسین آمیز ملل دیگر و به عبارتی کسب پرستیژ برای کشور شود.
- 3. آمادگی:** آمادگی برای قدرت، مستلزم داشتن سازمانی است که توانایی حمایت از هدفهای سیاست خارجی کشور را داشته باشد. چنین توانایی به نظر «مورگنتا» و دیگر دانشمندان روابط بین‌الملل، ناشی از عوامل زیادی است که مهمترین آنها عبارتند از، توسعه تکنولوژی و قدرت ملی، مدیریت قدرت و کیفیت و کمیت نیروهای قدرت ساز. البته قدرت نظامی نیز می‌تواند موجب غلبه یک قدرت شود اما شایع‌ترین آنها نیست.

- 4. جمعیت:** هرچه جمعیت، افراد متخصص و کارآمد باشند، کشور رو به توسعه می‌رود و الاً صرفاً افزایش جمعیت، اثر منفی خواهد داشت. توسعه صنعتی، توسعه اقتصادی و کیفیت جمعیت باهم پیوستگی دارند. در این خصوص می‌توان موارد زیر را در نظر داشت: خصائص ملی (طرز تفکر، خلق و خو و طرز عمل یک ملت)، روحیه ملی (افکار عمومی)، دولت کارآمد، پرستیژ بین‌المللی (داشتن احترام یک کشور در خارج از قلمرو خود)، ایدئولوژی (مجموعه افکار درباره ارزشها و اهداف اقتصادی، سیاسی و اجتماعی و تأثیر در ذهن و فکر دیگران).

منظور از قدرت در این پژوهش، باتوجه به سند چشم انداز، به فعلیت رساندن قدرت بالقوه ایران است. در واقع، هدف چشم انداز همسو با اهداف جمهوری اسلامی ایران، چگونگی تبدیل عناصر قدرت بالقوه به قدرت بالفعل در دسترس، کارآمد و مؤثر همه‌جانبه اقتصادی، فرهنگی سیاسی و نظامی است و اینکه ایران باید چه مسیری را انتخاب نماید و چه اقدامات و سیاست‌هایی را در این حوزه ها انجام دهد. تا بتواند از فرصت‌ها و امکانات در جهت رفع چالش‌ها و معضلات پیش رو

استفاده نماید و با بکارگیری قدرت بالفعل و تبدیل فرصت‌ها و قدرت بالقوه به قدرت بالفعل به قدرت برتر منطقه‌ای دست یابد.

ب) منطقه

1) تعریف منطقه

در تعریف رایج «منطقه» در فرهنگ علوم سیاسی آمده است: «در روابط بین‌المللی، منطقه، بدون استثناء شامل سرزمین چندین کشور می‌شود که به علت پیوندهای جغرافیایی یا منافع مشترک، به یکدیگر مربوط شده‌اند.^۱» علاوه بر تعریف فوق در خصوص مفهوم «منطقه»، اشکال و الگوهای متفاوت دیگری نیز وجود دارد:

1. منطقه را می‌توان به عنوان واحدی جغرافیایی در نظر گرفت که حدود آن، کم و بیش بر پایه مرزهای فیزیکی و مختصات اکولوژیک تعیین می‌شود. مانند محدوده اروپا که حد فاصل دریای آتلانتیک تا اورال است.

2. منطقه را می‌توان به مثابه یک نظام اجتماعی به معنی روابط فرامحلی گروه‌های انسانی به شمار آورد، مانند کنسرت اروپایی.

3. منطقه را می‌توان در قالب همکاری سازماندهی شده در زمینه‌های سیاسی، نظامی، اقتصادی و فرهنگی در نظر گرفت. در این رویکرد، منطقه به عنوان مجموعه‌ای از کشورها که اعضای رسمی یک سازمان منطقه‌ای هستند، تعریف می‌شود.^۲

2) شاخصه‌ها و انواع مناطق

برای تعیین و تعریف مناطق، تحلیل‌گران غالباً معیارهایی را ذکر کرده‌اند:^۳

۱. مینو افشاری‌راد و علی آقابخشی، همان، ص 495.

۲. محمود عسگری، منطقه‌گرایی و پارادایم امنیت منطقه‌ای، نشریه اطلاعات سیاسی و اقتصادی، ش 187-188، ص 55.

۳. دیوید ای، لیک و پاتریک ام، مورگان، نظم‌های منطقه‌ای (امنیت‌سازی در جهانی نوین)، ترجمه جلال دهقانی فیروزآبادی، چاول،

تهران، پژوهشکده مطالعات راهبردی، 1381، ص 47.

1. خودآگاهی اعضای یک منطقه از تشکیل چنین واحدی و ادراکات و برداشت‌های دیگران از وجود یک منطقه
2. مجاورت و نزدیکی جغرافیایی اعضا
3. وجود شواهد و قرائنی دال بر میزانی از خودمختاری و تمایز از نظام جهانی در منطقه، دخل و تصرف در قدرت نظام مسلط و به نمایش گذاردن استقلال خود
4. تعاملات شدید و منظم بین اعضا یا وابستگی متقابل قابل توجه آنها
5. درجه بالایی از قرابت‌های سیاسی^۱، اقتصادی و فرهنگی

برپایه برخی شاخص‌ها، مناطق مختلف جهان را می‌توان به مناطق مرکز^۲ و مناطق پیرامون^۳ تقسیم نمود. مناطق مرکز به لحاظ سیاسی، با ثبات بوده و دارای اقتصاد پویا و سازمان یافته و توانمندی‌های بسیار در کنترل جهان‌اند، اما مناطق پیرامون از این لحاظ، آشوب زده بوده و اقتصادشان گرفتار رکود است و در مسیر حاشیه‌ای شدن قرار دارند. از این رو ترتیبات منطقه‌ای آنها نیز چندان پایدار و مؤثر نیست^۴.

در مجموع، تعریف مد نظر این پژوهش را می‌توان چنین بیان کرد: منطقه به عرصه پهنای جغرافیایی با قرابت جغرافیایی اطلاق می‌شود که به لحاظ فرهنگی یا فیزیکی متجانس باشد. منطقه به مثابه یک نظام اجتماعی، روابط فرا محلی گروه‌های انسانی را در بر می‌گیرد و بستری مناسب را برای پیدایش مجموعه‌های امنیتی پیچیده فراهم می‌آورد که در آن درهم تنیدگی و به هم پیوستگی امنیت واحدهای تشکیل دهنده، نکته‌ای قابل توجه است. در این محیط امنیتی چند بخشی یا مجموعه امنیتی، واحدهای تشکیل دهنده بر اساس نگرانی‌ها و درک و برداشت مشترک از تهدیدات و به منظور حفظ و تقویت امنیت خود، به قواعد و سازوکارهای مشخص تن می‌دهند. شاخص‌های یک منطقه می‌تواند بر بنیادهایی از قبیل باورهای مذهبی مشترک و ذخایر طبیعی و انسانی مشابه، فناوری‌های ارتباطی همسان

1. Affinities

2. Core region

3. Peripheral region

۴. محمود عسگری، پیشین، ص 56.

و قدرت اقتصادی و سیاسی هم‌سطح استوار باشد.

در پژوهش حاضر بر اساس این تعریف منظور از منطقه، و نقطه تمرکز، منطقه‌ی خاورمیانه بزرگ است. اصطلاح خاورمیانه به گستره‌ای پهناور از شمال آفریقا تا شبه قاره هند و از قفقاز تا دریای سرخ و ماورای آن اطلاق می‌شود که 22 کشور با حدود 300 میلیون جمعیت از نژادهای مختلف را شامل می‌شود. این زیرسیستم، مجموعه‌ای از چند محیط جدا از هم شامل: آسیای میانه، قفقاز، خاورمیانه و کشورهای همسایه می‌شود.^۱ این تحقیق درصدد بررسی جایگاه ایران به عنوان قدرت برتر در این منطقه می‌باشد.

ج) سند چشم انداز

طبق تعریف، چشم انداز عبارت است از تصویر مطلوب و آرمان قابل دستیابی جامعه در یک افق زمانی معین بلند مدت که متناسب با مبانی ارزشی و آرمان‌های نظام و مردم تعیین می‌گردد.

سند چشم‌انداز 1404 جمهوری اسلامی ایران، سندی است که برای اولین بار در تاریخ برنامه‌ریزی‌های کلان کشور، پس از فرایندی نسبتاً طولانی از راه مجمع تشخیص مصلحت نظام با به‌کارگیری ده‌ها نفر از خبرگان و کارشناسان، تهیه و به تصویب رهبر معظم انقلاب اسلامی ایران رسیده و به سران سه قوه ابلاغ گردید. این سند از دو بخش تشکیل گردیده است: در بخش اول که به عنوان بیانیه از آن یاد می‌شود، تصویری از ایران آینده ارائه می‌دهد و در بخش دوم که در قالب 8 بند بیان گردیده، ویژگی‌های جمهوری اسلامی ایران را در ابعاد گوناگون تبیین می‌نماید. ویژگی‌هایی که در 8 بند بیان شده، دربردارنده حداقل 70 مؤلفه است که باید تفسیر روشن و مورد وفاق درباره آن‌ها در میان دست‌اندرکاران تدوین و اجرای برنامه‌های توسعه وجود داشته باشد تا همسویی این برنامه‌ها با افق چشم‌انداز حفظ گردد. هدف نهایی ترسیم شده در این چشم‌انداز، رسیدن به سطح مناسب و تعریف‌شده‌ای از توسعه بوده که شاخص آن را مقام اول در بین کشورهای منطقه در ابعاد گوناگون

۱. محمدرضا دهشیری، منطقه‌گرایی نوین در خاورمیانه، کتاب خاورمیانه (ویژه مسائل و چالش‌های خاورمیانه)، ج 1، چ اول، تهران، مؤسسه فرهنگی مطالعات و تحقیقات بین‌المللی ابرار معاصر، 1383، ص 82-83.

اقتصادی، سیاسی، علمی و فرهنگی منطبق با خصوصیات تاریخی و فرهنگی قرار داده است. اهداف سند چشم‌انداز را می‌توان در این زمینه‌ها مشخص نمود: در زمینه اقتصادی، «توسعه یافته به همراه رشد مستمر اقتصادی، دستیابی به جایگاه اول اقتصادی منطقه و اشتغال کامل»، در زمینه سیاسی، «کارآمدی، تحرک بی‌وقفه، جهت‌دار بودن و حضور فعال در معاهدات و مجموعه‌ها و هسته‌های جهانی»، در زمینه علمی «نهضت نرم‌افزاری و تولید علم»، در زمینه فرهنگی، «تقویت روحیه ایمان و ایثار در مسؤلان و مردم و تبیین مبانی ارزشی و قانون اساسی» و در زمینه امنیتی، «رسیدن به سطح بالایی از بازدارندگی و توان نظامی» و در زمینه الگوی تدوین برنامه، «منطبق بودن بر خصوصیات جغرافیایی، تاریخی و فرهنگی» مورد نظر بوده است.

تهیه و تدوین این سند، نقطه عطفی در تاریخ پنجاه ساله برنامه‌ریزی و سیاستگذاری ایران و راهنمای عمل و حرکت جمعی کشور است تا نسل امروز و آینده، آگاهانه در مسیر تحقق آن گام بردارند و نه تنها لازمه پویایی و امید در جامعه بلکه برآمده از اصول و آرمان‌هایی است که در اندیشه و فرهنگ اسلامی و انقلابی جای دارد و رویکرد و رفتار دولت و دستگاه اجرایی کشور را در چارچوب آن، هدف‌دار و معنادار می‌کند.

متن اصلی سند چشم‌انداز جمهوری اسلامی ایران در افق 1404 هجری شمسی، عبارت است از: با اتکال به قدرت لایزال الهی و در پرتو ایمان و عزم ملی و کوشش برنامه‌ریزی شده و مدبرانه جمعی و در مسیر تحقق آرمان‌ها و اصول قانون اساسی، در چشم‌انداز بیست‌ساله: «ایران کشوری است توسعه یافته با جایگاه اول اقتصادی، علمی، فن‌آوری در سطح منطقه، با هویت اسلامی و انقلابی، الهام‌بخش در جهان اسلام و با تعامل سازنده و مؤثر در روابط بین‌الملل.»

در توضیح سند فوق می‌توان گفت جامعه ایران در افق این چشم‌انداز چنین ویژگی‌هایی خواهد داشت: توسعه یافته، متناسب با مقتضیات فرهنگی، جغرافیایی و تاریخی خود و متکی بر اصول اخلاقی و ارزش‌های اسلامی، ملی و انقلابی، با تأکید بر مردم‌سالاری دینی، عدالت اجتماعی، آزادی‌های مشروع، حفظ کرامت و حقوق انسان‌ها و بهره‌مند از امنیت اجتماعی و قضایی.

برخوردار از دانش پیشرفته، توانا در تولید علم و فن‌آوری، متکی بر سهم برتر منابع انسانی و

سرمایه اجتماعی در تولید ملی.

امن، مستقل و مقتدر با سامان دفاعی مبتنی بر بازدارندگی همه جانبه و پیوستگی مردم و حکومت. برخوردار از سلامت، رفاه، امنیت غذایی، تأمین اجتماعی، فرصت‌های برابر، توزیع مناسب درآمد، نهاد مستحکم خانواده، به دور از فقر، فساد، تبعیض و بهره‌مند از محیط زیست مطلوب. فعال، مسئولیت پذیر، ایثارگر، مؤمن، رضایتمند، برخوردار از وجدان کاری، انضباط، روحیه تعاون و سازگاری اجتماعی، متعهد به انقلاب و نظام اسلامی و شکوفایی ایران و مفتخر به ایرانی بودن. دست یافته به جایگاه اول اقتصادی، علمی و فن‌آوری در سطح منطقه آسیای جنوب غربی (شامل آسیای میانه، قفقاز، خاورمیانه و کشورهای همسایه) با تأکید بر جنبش نرم افزاری و تولید علم، رشد پرشتاب و مستمر اقتصادی، ارتقای نسبی سطح درآمد و رسیدن به اشتغال کامل. الهام بخش، فعال و مؤثر در جهان اسلام با تحکیم الگوی مردم سالاری دینی، توسعه کارآمد، جامعه اخلاقی نو اندیشی و پویایی فکری و اجتماعی، تأثیرگذار بر همگرایی اسلامی و منطقه‌ای بر اساس تعالیم اسلامی و اندیشه‌های امام خمینی (ره). دارای تعامل سازنده و مؤثر با جهان بر اساس اصول عزت، حکمت و مصلحت.

ملاحظه

در تهیه، تدوین و تصویب برنامه‌های توسعه و بودجه‌ای سالیانه، این نکته، مورد توجه قرار گیرد که شاخص‌های کلان آن‌ها از قبیل: نرخ سرمایه‌گذاری، درآمد سرانه، تولید ناخالص ملی، اشتغال و تورم، کاهش فاصله درآمد میان دهک‌های بالا و پائین جامعه، رشد فرهنگ و آموزش و پژوهش و توانایی‌های دفاعی و امنیتی، باید متناسب با سیاست‌های توسعه و اهداف و الزامات چشم‌انداز، تنظیم و تعیین گردد و این سیاست‌ها و هدف‌ها به صورت کامل مراعات شود. شایان ذکر است این چشم‌انداز، مبنای تنظیم سیاست‌های کلی چهار برنامه پنج‌ساله آینده خواهد بود و افق جهت‌گیری کلی فعالیت‌های کشور را در ابعاد مختلف در بیست سال آینده مشخص می‌نماید.^۱

[Type here]

